

To już 17 lat! Przeszłość i plany na przyszłość Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES¹

HISTORIA

Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES powstała 17 lat temu (23 września 1991 r.) na Bielanach w Warszawie na spotkaniu zwołanym z inicjatywy ks. Krzysztofa Goneta – ówczesnego wicedyrektora warszawskiej Biblioteki Seminaryjnej.² Biblioteki, które utworzyły wtedy grupę inicjującą działanie Federacji postawiły sobie następujące cele:

1. ujednoczenie prac nad komputeryzacją bibliotek kościelnych, aby:

- łatwo wymieniać doświadczenia i informacje i wspólnie się szkolić,
- uniknąć niepotrzebnych kosztów przez budowę systemu komputerowego w każdej bibliotece osobno i od początku,
- umożliwić zbudowanie w przyszłości jednolitego systemu komputerowego i wspólnej bazy katalogowej;

2. opracowanie i wdrożenie we wszystkich bibliotekach jednolitego formatu komputerowego opisu katalogowego dla wszystkich typów dokumentów, opartego na formatach opracowywanych i używanych przez Bibliotekę Narodową;

3. zachęcanie do wdrażania w bibliotekach członkowskich jednolitego komputerowego oprogramowania bibliotecznego.

Federacja FIDES została oficjalnie erygowana przez Konferencję Episkopatu Polski dekretem z dnia 7 kwietnia 1995 r. i zatwierdzony wtedy został jej statut. Osobowość prawną na gruncie prawa państwowego Federacja FIDES uzyskała Rozporządzeniem Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 17 października 1995 r. (Dz.U. nr 120 1995 poz. 583).

Konferencja Episkopatu Polski na 337. Zebraniu Plenarnym, obradującym w dniach 18-19 października 2006 r. w Warszawie, powierzyła funkcję Delegata KEP ds. Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES Księdzu Biskupowi prof. dr hab. Andrzejowi Siemieniowskiemu – biskupowi pomocniczemu z Wrocławia.

¹ Aktualne informacje o Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES znajdują się na stronie: <http://www.fides.org.pl>

² Komunikat prasowy o powstaniu Federacji FIDES został zamieszczony w: „Pismo Okólne. Biuletyn Informacyjny Biura Prasowego Episkopatu Polski” 1991 nr 46, s 5-6. Informacje na temat historii powstania i przyjętych celów Federacji FIDES można znaleźć w referacie ks. Krzysztofa Goneta „Komputeryzacja bibliotek i możliwości jej wpływu na procesy gromadzenia księgozbiorów w bibliotekach kościelnych. Zarys problematyki” opublikowanym w ABMK T.62 (1993) s. 255-268.

OSIĄGNIĘCIA

Co udało się Federacji FIDES przez 17 lat działania:

– Wdrożono w bibliotekach kościelnych jednolity format opisu katalogowego MARCBN z Biblioteki Narodowej. Od kilku lat, w ramach przygotowywania się do konwersji baz bibliotek FIDES na międzynarodowy format MARC21, kilka bibliotek pracuje już pilotażowo w tym nowym formacie.

– W ponad 80-ciu bibliotekach członkowskich wdrożony został jednolity, tani komputerowy program biblioteczny MAK tworzony w Bibliotece Narodowej.

– Zbudowano komputerowy katalog centralny, który od 1993 roku był widoczny w sieci Internet. Ponieważ w tamtym czasie bardzo mało bibliotek FIDES miało dostęp do sieci Internet, katalog centralny był rozprowadzany do bibliotek kościelnych w całej Polsce również na płytach CD i stał się pierwszą pomocą do kopiowania gotowych opisów dla bibliotek rozpoczynających komputeryzację.

– Wraz z rozwojem technologii, w 2004 roku, katalog centralny został zastąpiony nowoczesnym „katalogiem rozproszonym”. W tym celu na zlecenie Federacji FIDES i zgodnie z jej koncepcją napisane zostały programy FIDKAR i FIDSERW. FIDKAR to multiwyszukiwarka do komputerowych baz bibliotecznych oparta na protokole Z 39.50. FIDSERW to moduł (serwer) protokołu Z 39.50 dla baz programu MAK. Obydwa programy Federacja FIDES za niewielką opłatą udostępnia również bibliotekom niekościelnym w ramach swojej działalności gospodarczej. W roku 2008 działa w sieci Internet 37 wyszukiwarek FIDKAR.³ Multiwyszukiwarka

³ Na stronie <http://www.fides.org.pl/fidkar/fidkary.htm> w dniu 22.09.2008 znajdujemy następujący wykaz działających wyszukiwarek FIDKAR:

- FIDES – Federacja Bibliotek Kościelnych - wszystkie bazy
- Biblioteka Narodowa w Warszawie - Bazy MAK (bibliografie i niektóre katalogi)
- Biblioteka Narodowa - BZCZ (Bibliografie Zawartości Czasopism i Gazet)
- Cieszyn - Biblioteka Miejska
- Katowice - Biblioteka Śląska
- Kielce - Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
- Kolbuszowa - Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna
- Koszalin - Koszalińska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela
- Koszalin - Katalog Rozproszony Bibliotek Koszalina
- Kraków - FIDKAR Małopolski: BR@MA - Bibliografia Regionalna Małopolski
- Kraków - FIDKAR Małopolski: RK@M - Rozproszony Katalog Małopolskich Bibliotek Publicznych
- Kraków - FIDKAR Małopolski: KR@K - Krakowski Katalog Rozproszony [Biblioteki Naukowe]
- Kraków - FIDKAR Małopolski: Małopolskie media lokalne i regionalne 2005
- Kutno - Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna
- Łęborg - Miejska Biblioteka Publiczna
- Łomża - Biblioteka Publiczna Gminy Łomża z Siedziba w Podgórzu
- Nowy Dwór Mazowiecki - Miejska Biblioteka Publiczna
- Olsztyn - Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna
- Olsztyn - Wojewódzka Biblioteka Publiczna
- Olsztyn - Katalogi bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego
- Ostrołęka - Miejska Biblioteka Publiczna
- Oświęcim - Miejska Biblioteka Publiczna
- Płock - Książnica Płocka im. Wł. Broniewskiego
- Przemyśl - Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego
- Pułtusk - Biblioteka Akademii Humanistycznej
- Siedlce - Miejska Biblioteka Publiczna
- Tarnów - Miejska Biblioteka Publiczna
- Wałbrzych - "Biblioteka pod Atlantami"
- Warszawa - Biblioteka Instytutu Literatury Polskiej i Instytutu Kultury Polskiej UW im. W. Borowego

FIDKAR Federacji FIDES łączy w sobie kilkadziesiąt katalogów książek bibliotek kościelnych, katalogi prac dyplomowych oraz bibliografie zawartości czasopism. Obok baz danych bibliotek kościelnych można jednocześnie prowadzić wyszukiwanie w licznych bazach bibliotek niekościelnych. Poprzez FIDKAR można również kopiować gotowe opisy do swoich katalogów, co umożliwia łatwe „współkatalogowanie” i oszczędza czas bibliotekarzy. FIDKAR-FIDES został utworzony i uruchomiony w hołdzie dla Papieża-Polaka Jana Pawła II w XXVI rocznicę jego wyboru na Stolicę Piotrową.

– W tym czasie przeprowadzono również kilkadziesiąt szkoleń komputerowych dla bibliotekarzy, szkoląc kilkuset pracowników bibliotek kościelnych i niekościelnych w zakresie podstawowej obsługi programu MAK, oraz szkoleń dla administratorów programu.

– Federacja pomagała również w instalacji lub usprawnianiu programu w kilkudziesięciu bibliotekach kościelnych i niekościelnych, mając już swego rodzaju „renomę” w środowisku polskiego bibliotekarstwa. Ten – prowadzony jako działalność gospodarcza – „serwis programu MAK” został autoryzowany przez Bibliotekę Narodową w specjalnym porozumieniu pomiędzy BN i FIDES z dnia 12 czerwca 2001 r.

– Z woli Centrum NUKAT Federacja FIDES została oficjalnym dystrybutorem bazy CKHW NUKAT (Centralna Kartoteka Haseł Wzorcowych) dla bibliotek pracujących w programie MAK.⁴

– Od 1995 roku wydawany jest półrocznik „FIDES. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”. Do roku 2008 opublikowano 16 zeszytów Biuletynu, w tym 9 podwójnych.⁵

– Również od 1995 roku FIDES oficjalnie jest członkiem i aktywnie uczestniczy w pracach BETH – Stowarzyszenia Europejskich Bibliotek Teologicznych (Bibliothèques Européennes de Théologie). Przedtem, przez kilka lat, FIDES miała tam swojego obserwatora w osobie ks. dra hab. Jana Bednarczyka – Dyrektora Biblioteki PAT w Krakowie.

– Rozpoczęto prace nad utworzeniem Tezaurusu Nauk Kościelnych. W 2008 roku Federacja dysponuje już sześcioma tezaurusami cząstkowymi dla bibliistyki, teologii dogmatycznej, filozofii, liturgiki, teologii moralnej i etyki oraz tezaurusem nauk o rodzinie.⁶ Trwają prace nad następnymi częściami Tezaurusu oraz nad scaleniem istniejących już baz.

-
- Warszawa - Biblioteka Publiczna Dzielnicy Śródmieście
 - Warszawa - Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Praga Północ
 - Warszawa - Biblioteka Publiczna Dzielnicy Targówek
 - Warszawa - Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy - Bibliografia Mazowska
 - Warszawa - Centralna Biblioteka Wojskowa
 - Warszawa - Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
 - Wrocław - FIDKAR Wrocławskich Bibliotek Naukowych
 - Wrocław - Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego

⁴ Z listu mgr Marii Burchard, Kierownika Centrum Formatów i Kartotek Wzorcowych do ks. Krzysztofa Goneta, Dyrektora Biura ds. Rozwoju i Komputeryzacji Federacji FIDES z dnia 5.11.2001: „Możemy rozważyć wygenerowanie pełnej kopii CKHW (...) i przekazanie jej Federacji Bibliotek Kościelnych pod warunkiem jednak udostępnienia tej bazy innym bibliotekom stosującym system MAK, spoza Federacji, podejmującym współpracę z CKHW. W takim przypadku na Federacji spoczywałby obowiązek zagwarantowania – umożliwiającego kopiowanie danych, dostępu do bazy wielu użytkowników, utrzymywania i bieżącego aktualizowania kopii CKHW oraz udostępnienia bibliotekom użytkownikom plików z modyfikacjami i rekordami nowymi.”

⁵ FIDES. Biuletyn Bibliotek Kościelnych. ISSN 1426-3777. 1995-

⁶ Wszystkie części Tezaurusu Nauk Kościelnych są dostępne w postaci baz danych na stronie: <http://www.fides.org.pl/tnk.html>

– W 2001 roku Federacja powołała do istnienia jednoosobowe Biuro ds. Rozwoju i Komputeryzacji. Biuro prowadzi prace serwisowe programu MAK, szkolenia, współpracuje z Biblioteką Narodową w rozwijaniu pakietu MAK, prowadzi starania o dotacje z Komitetu Badań Naukowych (dziś Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego), koordynuje prace nad tworzeniem Tezaurusu Nauk Kościelnych, rozpoznaje kierunki rozwoju komputeryzacji bibliotek wdrażając nowe rozwiązania, prowadzi księgowość Federacji. Pracownik Biura, ks. Krzysztof Gonet wykonuje prace bez wynagrodzenia ze strony Federacji a środki na swoje utrzymanie stara się pozyskiwać z wykonywania usług serwisowych i szkoleniowych.

– W pewnym sensie „ukoronowaniem” działalności Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES stała się inauguracja własnego Księgozbioru Wirtualnego (tzw. „biblioteki cyfrowej”). Uroczystość ta odbyła się w dniu 27 września 2006 roku w Warszawie podczas XII Walnego Zgromadzenia Federacji. Inauguracji dokonał ks. biskup Piotr Jarecki – sufragan Archidiecezji Warszawskiej, twórca odnowionej Akcji Katolickiej w Polsce. Biblioteka Wirtualna Federacji FIDES jest widoczna w Internecie pod adresem: <http://digital.fides.org.pl>. Pracuje ona pod oprogramowaniem dLibra, tworzonym przez Centrum Superkomputerowo-Sieciowe w Poznaniu i staje się częścią całej sieci takich bibliotek cyfrowych w Polsce. FIDES łączy się w ten sposób w grupę bibliotek cyfrowych mających wspólny mechanizm przeszukiwania. Są już tam np. Biblioteki cyfrowe: „Wielkopolska”, „Małopolska”, „Dolnośląska”, „Kujawsko-Pomorska” oraz biblioteki cyfrowe niektórych wielkich uczelni (we wrześniu 2008 roku jest to 19 instalacji)⁷.

Można powiedzieć, że Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES, która we wrześniu 2008 r. zrzesza 91 bibliotek, z wielkim sukcesem osiągnęła cele stawiane sobie przed siedemnastu laty.

TRUDNOŚCI I PORAŻKI⁸

Aby ukazać w pełni prawdziwy obraz Federacji FIDES, obok sukcesów trzeba też ukazać porażki i trudności naszej 17-letniej działalności:

– Nie udało się stworzyć stałych, wystarczających podstaw finansowania działalności. Stały budżet Federacji stanowią składki członkowskie, które w roku 2008 wynosiły 100 zł na rok od każdej biblioteki. Sekretariat Episkopatu dofinansowuje połowę kosztów udziału przedstawiciela FIDES w dorocznym spotkaniu europejskiego stowarzyszenia BETH. Większość dzieł Federacji zostało wykonane dzięki niewielkim dotacjom pozyskiwanym z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (wcześniej Komitet Badań Naukowych i Ministerstwo Informatyzacji) oraz dzięki bezinteresownej pomocy życzliwych osób. Federacja nigdy nie otrzymała żadnego wsparcia materialnego od uczelni teologicznych.

– Nie udało się stworzyć zespołów współpracy członków Federacji. Nigdy nie zaczęły w praktyce działać zespoły ds. „formatów”, „opracowania rzeczowego”, „katalogu centralnego”. Poza sporadycznymi spotkaniami, nie rozpoczęły funkcjonować zespoły współpracy regionalnej.

⁷ Lista wdrożeń programu Libra: <http://dlibra.psnc.pl/>

⁸ Prezentowane w artykule poglądy są subiektywnym punktem widzenia autora i nie są oficjalnym stanowiskiem Federacji FIDES.

- Nie udało się znaleźć sposobu na stałe finansowanie Biura ds. Rozwoju i Komputeryzacji i nie udało się powiększyć jego zespołu.
- Nie udało się stworzyć kilkuosobowego, stałego zespołu informatyków zajmujących się serwisem programu MAK. Ks. K. Gonet przeszkolił kilkunastu młodych ludzi, którzy jednak znajdowali potem dobrze płatną pracę w innych instytucjach.
- Nie udało się doprowadzić do finału prac nad stworzeniem przez Bibliotekę Narodową nowej wersji programu MAK. Prace nad oprogramowaniem MAK 5 zostały zainspirowane przez ks. K. Gonetę. W Zakładzie Technologii Informatycznych Biblioteki Narodowej powołany został w roku 2006 dwuosobowy zespół młodych informatyków, którzy przy ścisłej współpracy z twórcami programu MAK opracowali architekturę „klient-serwer” oraz nowy interfejs „okienkowy” dla nowej wersji pakietu MAK 5. Prace te niestety zostały przerwane tuż przed zakończeniem, gdyż młodzi informatycy odeszli z pracy w Bibliotece Narodowej.
- Do września 2008 roku nie zakończono w BN prac nad stworzeniem autoryzowanej struktury bazy danych programu MAK dla formatu MARC21. Nie został też opracowany popularny podręcznik katalogowania w tym formacie. Prace te zostały zainspirowane przez Federację FIDES. Zespół powołany w tym celu przez Dyrektora BN dnia 3.01.2007 r. nie dotrzymał zapowiadanych terminów (koniec roku 2007) i nie podaje żadnych oficjalnych informacji o postępie w wykonaniu tak potrzebnych prac.
- Nie powstał Zespół ds. Digitalizacji Dziedzictwa Kulturowego Kościoła w Polsce przy Sekretariacie Episkopatu. W prace nad stworzeniem takiego zespołu Biuro FIDES bardzo się zaangażowało w okresie od stycznia do czerwca 2008 roku. Prace te były związane ze staraniami Ekonomy Episkopatu o dotację ze środków Unii Europejskiej na digitalizację zbiorów archiwów, bibliotek i muzeów kościelnych. Ks. Prałat Jan Drob, Ekonom Episkopatu zawiesił te starania w sierpniu 2008 roku.
- Nie udało się nawiązać stałej współpracy Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES z Instytutem Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL. Pomimo oficjalnych rozmów prowadzonych w latach 90-ych z Dyrektorem ABMK, ks. prof. Markiem T. Zahajkiewiczem nie udało się zrealizować koncepcji naukowego wsparcia praktycznych działań Federacji FIDES przez ABMK i koordynacji działań podejmowanych na rzecz środowiska bibliotek kościelnych. Tylko jedno sympozjum, w roku 1998, zostało zorganizowane na temat uzgodniony z Federacją, co było odpowiedzią na bardzo ważne w tym momencie pytania dotyczące wyboru języka opracowania rzeczowego zbiorów bibliotecznych w systemie komputerowym.⁹
- Największą trudnością Federacji FIDES, w okresie 17 lat jej istnienia jest całkowity brak zainteresowania działaniami FIDES ze strony kościelnych środowisk naukowych i uczelni teologicznych. Symboliczny jest tu zupełny brak odzewu na Apel, który został przekazany przez Federację FIDES uczestnikom Kongresu Teologów Polskich, który odbył się w Lublinie we wrześniu 2004 roku.¹⁰ (Organizatorzy Kongresu zezwolili na umieszczenie apelu w teczках konferencyjnych wszystkich uczestników.)

⁹ 25-26.IX.1998 – Sympozjum „Opracowanie rzeczowe zbiorów bibliotecznych”. Referaty prelegentów zaproszonych wspólnie przez ABMK i Federację FIDES zostały opublikowane w półroczniku „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” T.71 R.1999 s.13-129

¹⁰ „Apel Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES do uczestników Kongresu Teologów Polskich Lublin, 12-15 września 2004. Zarząd Federacji Bibliotek Kościelnych w Polsce zwraca się prośbą do Teologów Polskich o:

PLANY

W najbliższym czasie, w okresie 2-3 lat, Federacja zamierza:

- wspomóc konwersję katalogów komputerowych wszystkich bibliotek członkowskich na format MARC21. Zadanie to będzie wymagało wykonania konwersji baz danych, re-instalacji programu MAK, przeprowadzenia szkoleń pracowników. Dla realizacji tego zadania Federacja FIDES zamówiła prywatnie opracowanie popularnego podręcznika katalogowania w bazach formatu MARC21, którego nie doczekała się od Biblioteki Narodowej.
- dokończyć opracowanie Tezaurusu Nauk Kościelnych i kumulacji wszystkich jego części w jedną bazę komputerową potrzebną podczas katalogowania oraz do prezentacji odsyłaczy w komputerowych indeksach rzeczowych.

PERPSEKTYWY

Popularny samochód Fiat 126p, tzw. „maluch” był produkowany w Polsce w latach 1973-2000. Po 27 latach produkcję zakończono. Każdy produkt po pewnym czasie jest już przestarzały. Może nadszedł czas, aby również zakończyć działalność Federacji FIDES?

W swoim sprawozdaniu na ostatnim, XIV Walnym Zgromadzeniu w Zakroczymiu Przewodniczący Zarządu napisał: „Na koniec pragnę krótko ocenić stan, w jakim znajduje się obecnie Federacja. Wydaje się, że jest to stagnacja, z ukrytymi zarodkami kryzysu. Wprowadzenie podejmowanych działań może brzmieć dumnie, ale faktem jest, że od wielu lat są to stale takie same działania(...) ze strony bibliotek członkowskich nie pojawiła się żadna nowa inicjatywa, którą udałoby się zrealizować.(...) Ks. Krzysztof Gonet (...) jako nasze jednoosobowe społeczne Biuro ds. Komputeryzacji i Rozwoju doszedł już dawno do kresu swoich możliwości czasowych i fizycznych i bez stworzenia jakiegoś stałego, mającego finansowe zaplecze ośrodka grozi nam w każdej chwili koniec działania centralnych serwisów „FIDES” w Internecie: strony WWW, katalogów centralnych, FIDKAR-a i Księgozbioru Wirtualnego oraz brak usług [serwisowych] dla programu MAK. A co najgorsze, wydaje się, że na naszych oczach kończy się cud taniej komputeryzacji bibliotek w związku z plajtą projektu MAK 5.0 w Bibliotece Narodowej i pojawiającą się w perspektywie koniecznością zmiany oprogramowania.”¹¹

Można by powiedzieć: „Nic dodać, nic ująć”. Jest to bardzo trafna diagnoza obecnej sytuacji Federacji FIDES. Kryzys Federacji pomimo konkretnych, widocznych sukcesów, może wynikać z wyczerpania się pewnej formuły działalności, która była charakterystyczna dla lat 90-tych ubiegłego wieku w Polsce. Po latach komunistycznego zniewolenia z wielką chęcią podej-

– zorganizowanie kontynuacji prac nad polską bibliografią nauk teologicznych i kościelnych (bieżącą i retrospektywną), które zostały zatrzymane na roku 1979.

– pomoc w opracowaniu tezaurusu nauk teologicznych na użytek tej bibliografii oraz niezbędnego do tematowania książek w bieżąco tworzonych komputerowych katalogach. Prace nad nim Federacja FIDES rozpoczęła w roku 2001.

– koordynację pracy nad centralnym katalogiem prac magisterskich i doktorskich, dostępnym bezpłatnie w formie elektronicznej i opatrzonym indeksami, w tym indeksem przedmiotowym.

Zarząd występuje z niniejszą prośbą w trosce o dalszy rozwój teologii w Polsce. Uważamy bowiem, że konieczne jest podjęcie działań zmierzających do unowocześnienia informacji naukowej oraz w ogóle poprawy stanu bibliotek teologicznych, które stanowią bazę do wszelkich badań naukowych.

Federacja FIDES od wielu już lat opracowuje komputerowe bazy danych, przydatne dla teologów i osób prowadzących badania z innych nauk kościelnych, i udostępnia je bezpłatnie na swoich stronach internetowych www.fides.org.pl

¹¹ Ks. J. Witczak: Sprawozdanie z pracy Zarządu za okres od 6.09.2007 do 9.09.2008.

mowaliśmy swobodną, społeczną działalność. Stowarzyszenia powstawały jak „grzyby po deszczu”. Widząc nowe perspektywy, pomimo bardzo skromnych środków – często za darmo – podejmowaliśmy się z wielkim zapałem nadrabiania zaległości, doganiania krajów cywilizacyjnie postępowych i unowocześniania naszych bibliotek. Mieliśmy nadzieję, że po tym trudnym, pierwszym okresie nastąpią lata pomyślniejsze i znajdą się środki na dalszy nowoczesny rozwój.

Niestety tak się nie dzieje. Po 17 latach dalej zdani jesteśmy tylko na samych sobie i na nasz społecznikowski zapał. Środowiska naukowe, teologiczne w tym czasie uzyskały nowy status. Powstało kilka nowych uczelni teologicznych a dawniej istniejące się umocniły. Przede wszystkim – dziś uczelnie teologiczne (wydziały teologiczne na państwowych uczelniach) dysponują dużymi środkami materialnymi, pochodzącymi również z dotacji budżetowych. Niestety, często nie poprawia to sytuacji bibliotek kościelnych.

Federacja FIDES bez wsparcia tych środowisk, którym przede wszystkim służą biblioteki kościelne, nie może dalej funkcjonować i oferować swoich pożytecznych serwisów i być może będzie musiała zakończyć swoją dalszą działalność. Trzeba więc postawić pytania:

- Jak długo można utrzymywać ogólnopolskie serwisy na małym komputerze PC ustawionym kątem w zaprzyjaźnionej serwerowni i włączonym do sieci bezkosztowo dzięki osobistym znajomościom dyrektora Biura FIDES?
- Jak długo można tworzyć i administrować tymi serwisami bez żadnego stałego wynagrodzenia?
- Czy bez poważnych środków finansowych będzie można zastąpić coraz bardziej przestarzały system komputerowy, który doszedł już do kresu swoich możliwości a nowsze wersje programów operacyjnych coraz bardziej ograniczają możliwości jego stosowania?¹²

Co można i trzeba zrobić w tej sytuacji? Wydaje się, że najważniejsze w tej chwili jest utworzenie stałego ośrodka, który będzie kontynuował dotychczasowe prace Biura ds. Rozwoju i Komputeryzacji Federacji, uzupełniając je o nowe, potrzebne zadania. Nowych zadań jest wiele:

- Bibliotekom kościelnym potrzebna jest centralna pracownia konserwacji księzek zabytkowych i być może centralny magazyn depozytowy takich zbiorów dla bibliotek, które nie są w stanie zapewnić im odpowiednich warunków we własnym zakresie.
- Na kompleksowe rozwiązanie czeka problem zbiorów XIX-wiecznych. Zakwaszenie papieru, brak opracowania, potrzeba racjonalnej selekcji, zapewniającej jednak zachowanie archiwalnego kompletu kościelnych wydawnictw z tego okresu.
- Potrzebna jest centralna pracownia digitalizacji i faktyczny rozwój Księgozbioru Wirtualnego (biblioteki cyfrowej) oparty o przemyślaną, całościową koncepcję przechowywania i udostępniania cyfrowych kopii zbiorów bibliotecznych wraz z ich plikami macierzystymi.
- Bardzo potrzebna jest obsługa prawna bibliotek, co widać choćby po problemie praw własności do reprodukcji zbiorów zdigitalizowanych, który często jest zupełnie nieznany i nie jest brany pod uwagę.

¹² Windows Vista nie umożliwia pracy pełnoekranowej programu MAK i poważnie komplikuje wydruki z tego programu.

- Biblioteki kościelne potrzebują pomocy w zdobywaniu środków finansowych z dotacji z funduszy Unii Europejskiej i z innych źródeł. Procedury te są zbyt trudne i pracochłonne dla naszego szczupłego personelu a nie sięgając po te środki tracimy prawdopodobnie bezpowrotnie szansę na wielkie wsparcie materialne naszych działań. Centralnie łatwiej jest monitorować źródła dotacji i koordynować starania o nie.
- Potrzeba też opracować procedury zabezpieczania, ewakuacji i ratowania zbiorów zagrożonych lub zniszczonych przez kataklizmy lub działania terrorystyczne lub wojenne.
- Biblioteki potrzebują też doradztwa w dziedzinie budownictwa bibliotecznego i wyposażania bibliotek w sytuacji remontów generalnych, rozbudowy lub budowy nowej siedziby.

Powyżej wymienione, dotychczasowe oraz nowe zadania mógłby wykonywać „Centralny ośrodek ds. rozwoju bibliotek kościelnych”. Ośrodek taki musiałby mieć jednak stałe finansowanie i kilkusobowy personel. Można tu przedstawić kilka koncepcji finansowania takiego ośrodka:

- powiększenie składek członkowskich do wysokości pokrywającej realne koszty funkcjonowania ośrodka. Już dziś, przy jednoosobowej obsadzie musiało by to być od 300 do 500 zł. miesięcznie od każdej biblioteki i dało by to możliwość tylko kontynuowania dotychczasowych zadań;
- założenie fundacji, która pozyskiwała by pieniądze na utrzymanie takiego ośrodka. Nie bardzo jednak wiadomo, na czym by miała ta fundacja zarabiać te pieniądze i kto miałby ją prowadzić;
- wprowadzenie odpłatności za użytkowanie serwisów FIDES (FIDKAR, Księgozbiór Wirtualny) – ta metoda nie przyniosłaby jednak wystarczających środków a na pewno wywołała by wielkie niezadowolenie czytelników;
- utworzenie Centralnego ośrodka ds. rozwoju bibliotek kościelnych przy Sekretariacie Episkopatu i finansowanie go z centralnych funduszy Kościoła katolickiego w Polsce.
- utworzenie Centralnego ośrodka ds. rozwoju bibliotek kościelnych jako struktury międzyuczelnianej i wspólne finansowanie przez uczelnie teologiczne w Polsce włącznie z diecezjalnymi i zakonnymi seminariami duchownymi. Mógłby to być na przykład stały procent ze zbiorów na tacę i do puszek przeznaczanych na uczelnie teologiczne i seminaria duchowne.

Czy któreś z tych rozwiązań jest realne?

Federacja bibliotek kościelnych FIDES, przez 17 lat swojego istnienia, opierając się na społecznym zapale i entuzjazmie wypełniła swoje zadania. Dziś zadania te muszą być wykonywane już w inny sposób – profesjonalnie, instytucjonalnie, bardziej stabilnie, a to wymaga stałych nakładów. Jeżeli nie zostaną podjęte działania wspierające kontynuację serwisów FIDES i podejmowanie nowych, potrzebnych dla bibliotek zadań, to być może w XX rocznicę swego powstania Federacja FIDES będzie musiała dokonać samo-rozwiązania.

Tylko czy nie będzie szkoda?